

!דבר? פם

גיליון 63

פרשת השבוע למשפחה
11 אפריל 2008 • ניסן תשס"ח

מלניינים אדלג יארג
ל קפילג "גשר"
פמלגפג אדגייג ופילאניג
לל מוסדלג פחילנך "קלג"?
פגקלל לילי: 052-6040704

לל פכנסל אלג:
www.gesher-mazkeret-batya.org.il

מושג השבוע: מצורע

כמה רע נשמע המושג הזה. ובכל זאת, כדאי לבחון אותו כפי שהוא מופיע במקורות היהודיים. מחכמי התלמוד ועד הרמב"ם, כולם מבינים את הצרעת עליה מדברת הפרשה כתשלום גמול על "מוציא שם רע". מי ששבר את הסולידריות האנושית ובכך הוציא את עצמו מהכלל הוא המצורע ולא זה שהחברה בחרה באופן שרירותי לסלק אותו מקירבה. מעניין לשים לב לכך שדווקא בגלל שמדובר בדרישה כל כך

קשה למימוש, היחידים שכך נענשים בתורה הם משה ומרים, מנהיגי העם. וכל ימי טהרתה של מרים, שבהם לא זו העם ממקומו, באים להמחיש את הפן החינוכי שבעונש ואת השאיפה המתמדת לאחווה וליצירת כלל שהוא יותר מסתם איסוף של פרטים נטולי זיקה אלה לאלה.

בן ארזאל

פרשת מצורע (ויקרא יז-טו)



לקח... והענן סר מעל האהל, והנה מרים מצרעת בשלג... ותסגר מרים מחוץ למחנה שבצעת ימים; והעם לא נסע עד-האסף מרים."

מחלת הצרעת היתה מדבקת כמו אבעבועות, ולכן היו מרחיקים את החולים למקום רחוק מהמחנה עד שיירפאו. * **נסו לדמיין איך הרגישו החולים שנשלחו רחוק משאר העם. האם הם היו עצובים ובודדים או אולי מרוצים? מה הייתם מציעים לאנשים כאלה לקחת למקום המבודד כדי שלא ישעמם להם?**

מאחר שהאמינו שהמחלה באה מהאל, גם הטיפול בחולים ניתן בידי עובדי עבודת האל - הכהנים. הם היו קובעים מי נחשב מצורע וצריך להתרחק מהמחנה והם גם היו מקבלים חזרה לחיק הקהילה את האנשים שנרפאו.

מה קרה למצורעים כשהגיע חג הפסח? חג פסח הוא חג של ביחד - כל משפחה היתה חוגגת יחד בשמחה ובארוחה משפחתית גדולה. אך למצורעים אסור היה להשתתף - הם היו צריכים להישאר רחוק בבידוד. כשהקב"ה ציוה את בני-ישראל לחוג את חג הפסח התלוננו כמה אנשים טמאים (כמו מצורעים) - "למה נגרע לבדלתי הקריב את-קרבן והנה פמלדו בתוך בני ישראל?" (במדבר ט). משה פנה בעניין לקב"ה וקבל את הפתרון: "דבר אל-בני ישראל לאמר: איש איש כי-יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם, או לדלתיתכם ועשה פסח ליהנה. בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים--יעשו אתו: על-מצות ומקרים לאכלהו". מי שהיה טמא בזמן חג פסח לא הפסיד את החגיגה. חודש לאחר הפסח, ב"ד באייר, הוא קבל הזדמנות שנייה לחוג

שכר שלום אלהים ואנשים.

נושאי פרשת מצורע הם:

1. טקס טיהור המצורע.
2. צרעת הבית והטיפול בה.
3. טומאות הנובעות מהפרשות גוף.

פרשות תזריע-מצורע עוסקות בנושאים שאינם פשוטים לדיון עם הילדים, אך בכל זאת רציתי לקחת את נושא המצורע לכיוון שהילדים עשויים להזדהות איתו.

דונו עם הילדים:

- * מה גורם למחלות כמו צינון, אבעבועות או דלקת גרון?
- * האם אתם חושבים שבתקופת התורה הכירו את גורמי המחלות?
- * איך הייתם מרגישים אילו הייתם מקבלים אבעבועות ולא ידעתם דבר על גורמי המחלה?

היום כולנו יודעים שמחלות רבות נובעות מחיידקים או וירוסים, ובחלק לא מבוטל מהן אנו גם מסוגלים לטפל באמצעות אנטיביוטיקה ותרופות אחרות. אך נסו לדמיין איך חשו האנשים בתקופת התנ"ך, לפני גילוי גורמי המחלות הללו. באופן טבעי הם נבהלו מאוד מהופעת המחלות וראו בהן עונש מאלוקים. מחלת הצרעת (הנגרמת ע"י חיידק) נתפסה כעונש מאלוקים על דיבור לשון הרע, כפי שמופיע בסיפור מרים, אחות משה (במדבר יב): "ותדבר מרים ואהרן במשה, על-אדות האשה הפשית אשר

לבד עם עצמי" לטובת כמה רגעים של ביחד. לקראת היציאה לחופשת הפסח אני מאחל לכל קהילת קשת חג כשר ושמח, ושכולנו נזכה ליהנות מילדינו ומשפחותינו במהלך החג והחופשה.

יגודל סלסרל

אב לתלמידים בגן ובכיתה א' קשת
בי"ס בן גוריון

את החג, במה שקרוי "פסח שני". כך הקב"ה הבטיח שכל אחד ואחד בעם ישראל יזכה לחווית החגיגה המשפחתית המאחדת, גם אם בזמן החג עצמו היה מבודד. מסר האיחוד הקהילתי נותר מוטיב מרכזי בפסח גם בימינו. אם זה כאן בישראל, משפחות שלא מתראות כל השנה מתאחדות לכבוד הסדר, ואם זה בתפוצות העולם, כשתרמילאים שמחפשים את עצמם סובבים סביב שולחן הסדר החב"ד, ולו רק כדי להתנתק לכמה שעות מ"להיות

על חופש וחופש מאלוהים



אלוהים. בתקופה שהוא כתב את הספר, כבר אחוז נכבד מאוכלוסיית אירופה (ובעיקר מגבריה), היו חילונים ואתאיסטים. אולם מה שהמשוגע אומר לאתאיסטים, הוא שהם אינם יכולים להמשיך להתנהג לפי אתיקה דתית, נוצרית-יהודית, של חמלה וצניעות, כאשר הבסיס לאתיקה הזאת, אלוהים, לא קיים. ובכן מה האלטרנטיבה? פתרונו של ניטשה, עד כמה שאפשר להבין מכתבתו המטאפורית, הוא שכל אדם ימצא לעצמו את המוסר הפרטי שלו שמתאים לאני הפנימי ויחיה את חייו עד הסוף לפי מוסר זה, ללא התחשבות מזויפת בסובבים אותו. האם אפשר לחיות ככה בחברה? כנראה שלא ואולי אין זה מקרה, שגם הקומוניסטים וגם הפאשיסטים טענו שהושפעו מניטשה.

דווקא כאדם חילוני קשה לי לקבל את הטענה כי הדת היא מקור כל הרע ולא רק בגלל הדוגמאות ההיסטוריות שהבאתי לעיל. כיוון שאינני מאמין שלדת מקור על-טבעי, הרי אם הדת איננה אלוהית, היא גם לא יכולה להיות שטנית. להשקפתי, לדת יש מקור אנושי והיא נוצרה בצורות מודעות ופחות מודעות כדי לענות על צרכים אנושיים אמיתיים ואיננה מניפולציה מרושעת. במשך הדורות עלתה החברה בארצות שונות על הדרך הנכונה לה באופן יחסי, כדי לשמור על יחסים תקינים בתוכה. לחוקים הדרושים לכך היא נתנה, לא תמיד באופן מודע, אצטלה אלוהית ובכך מנעה כל הרהור וערעור על הדרך. מכאן שמצויה בדת תמצית של התנהגות שנבנתה מחכמת הדורות. אני סבור שחוקים רבים אחרים שימשו לעגן את הסמכות של הממסד ולתת נופך פולחני. בנוסף, עיגון החוקים בקאנון אלוהי מקשה על שינוי בחוקים והתאמתם לזמנים אחרים ותרבות משתנה. ובכל זאת הדת מצליחה לשרוד ולהשתנות גם אחרי שאידיאולוגיות אחרות, שהספידו אותה, פסו כמעט מן העולם.

היום אני סבור (ולא תמיד סברתי כך) שאנו כחילונים, כדאי לנו ללמוד מהדת גם מבלי שנהיה מחויבים אליה, להפריד את המוץ מהתבן, לשאוב את חכמת הדורות שהצטברה במשך דורות ומצויה בה ובכך להעשיר את עולמנו.

ישי אפמן

אב לתלמידים בגן ובכיתה ב' קשת
בי"ס בן גוריון

אחת הטענות שהועלו עוד מתחילת הכתיבה החילונית היא שהדת - ולאוו דווקא דת ספציפית - היא מקור הרוע שבעולם. בדרך כלל הטענה מופנית כלפי הממסד הדתי אולם לעתים היא מופנית גם לעבר התיאולוגיה הדתית. ראו למשל שירו המפורסם של ג'ון לנן (תרגום חופשי שלי): "דמיינו שאין גן עדן/ זה קל אם תנסו/ לא גיהנום תחתנו/ מעל רק רקיע/ דמיינו את כל האנשים/ חיים למען ההווה./ דמיינו שאין מדינות/ זה לא קשה בכלל/ אין דבר להרוג ולהיהרג עבורו/ ואין גם שום דת/ דמיינו את כל האנשים/ חיים בשלווה."

האמנם? כאשר וולטייר וחבריו האנציקלופדיסטים כתבו במאה ה-18 על כך שהדת היא מקור כל הסבל האנושי, עמד מולם הזיכרון ההיסטורי של מלחמות הדת הנוראות של המאה ה-17 (מלחמת שלושים השנה וטבח סנט ברתלומאיו) ועוולות אחרות מבית מדרשה של הכנסייה, כגון ניצורם הכפוי והטבח באינדיאנים בדרום אמריקה, האינקוויזיציה, ועוד ועוד. אולם לנו, בוגרי המאה ה-20, יש פרספקטיבה שונה. התנועות שביצעו את הפשעים הנוראיים ביותר במאה זו ואולי בכל ההיסטוריה - הנאצים ההיטלראי, הבולשביקיות של סטאלין, הקומוניזם האגררי של מאו והרדיקליזם הקמבודי של פול פוט, היו תנועות חילוניות ואנטי-דתיות במפגיע. באופן חמור פחות, גם הקריאה של לנן "לחיות את היום" מובילה במקרים רבים להדוניזם אנוכי ולא לחברה שלווה וצודקת יותר. מתברר שחילוניות אינה מספיקה להומניזם.

פרידריך ניטשה בספרו המפורסם "כזה אמר זרתוסטרא" אומר ש"אלוהים מת" וממשיל משל "על המשוגע שהדליק פנס באור יום מלא, ורץ אל כיכר השוק בעודו צועק בקולי קולות: "היכן אלוהים? היכן אלוהים?" מכיוון שרבים מן האנשים שם לא האמינו באלוהים, נשמע צחוק רם מסביב "אני אומר לכם. אנחנו הרגנו אותו - אתם ואני! אנו כולנו רוצחיו. אבל איך עשינו זאת? מה עוללנו כאשר התרנו את הארץ מכבליה לשמש? לאן תנוע עכשיו? לאן ננוע אנחנו? הלאה, הרחק מכל שמשות? האין אנו מדרדרים היישר מטה? ולאחור? ולצדדים? וקדימה? ולכל עבר? האם נותרו עוד מעלה ומטה? האין אנו נסחפים דרך כלום אין סופי?"

ניטשה, בניגוד אולי לתפיסה פופולרית, לא הכריז שאין



גלוי או פרוע. יש חברות שציוו זאת רק על נשים נשואות, אולם אחרות מְשַׁטְרו גם את שיער הבנות הצעירות והרווקות. בחברה המוסלמית, כל אישה מגיל מסוים חייבת ללכת עם כיסוי ראש. ביהדות המזרח, כנראה בהשפעת האיסלם, נהגו בעבר שהרווקות שמות כיסוי ראש. בקהילת נטורי-קרתא, נערות צעירות חייבות ללכת עם שיער אסוף בצמות בסגנון מיוחד.

בתורה, כאשר אישה סוטה מובאת לבירור עוונה במקדש, הכהן פורע את ראשה. מכאן, אומר הספרי (מדרש הלכה), שברגיל ראשה מכוסה. פריעת השיער מסמלת את החשד במי שביצעה מעשה שהמערער את הסדר המשפחתי והחברתי. הספרי מרחיק לכת ואומר: "סותר את קליעת ראשה כדי לבזותה, מכאן לבנות ישראל שגילוי הראש גנאי להן". גנאי בעיניים גבריות כמובן. במסכת ברכות אומר רב ששת: "שיער באשה ערוה, שנאמר (שיר השירים): שערך כעדר העזים". במסכת כתובות נאמר: "ואלו יוצאות שלא בכתובה: העוברת על דת משה ויהודית... ואיזוהי דת יהודית? יוצאה וראשה פרוע". אישה היוצאת מביתה ללא כיסוי ראש מסתכנת בגירושין ללא כתובה, סנקציה שתשאיר אותה חסרת כל ומבטיחה ציות מוחלט.

לא מקרה שאחד הסממנים הבולטים של הציונות הדתית בתחילת דרכה, כמגלמת "המרד הקדוש" בדרך החרדית, היה ביטול דה-פקטו של כיסוי ראש לנשים. ההקצנה הדתית שהחלה בשנות ה-70, הביאה לנסיגה מסוימת בחירותה של האישה בתחום זה, כחלק מהתחומים הקשורים לצניעות בכלל. אולם המאבק בין השמרנים והמודרניים רחוק עדיין מהכרעה.

אריאל סלף

אב לתלמיד בכיתה א' קשת
ב"ס בן גוריון



"והיה ביום השביעי יגלח (המצורע) את כל שער, את ראשו ואת זקנו ואת כל גבות עיניו, ואת כל שער יגלח". נראה כי הסרת שיערו של מצורע מבטאת פתיחת דף חדש, אולי תחיה מחודשת, שהרי "מצורע חשוב כמת" (מסכת נדרים). מאז ומתמיד יוחסו חשיבות ומשמעות רבה דווקא לשיער הראש. שיער בלתי מכוסה, פרוע, או ארוך נתפשו כמאיימים על התרבות השבטית/לאומית, על הדת/המסורת, על הסדר החברתי. לכן כל ממסד, פוליטי או דתי, שאף לשלוט במראה השיער של נציגיו ונתיניו. על הכהנים, סמל הממסד הדתי-חברתי, נאמר (יחזקאל) "ופרע לא ישלחו". כמו כן, בגדי הכהונה כוללים מצנפת לכיסוי השיער. כל כהן חייב לשרת במקדש כשעל ראשו מצנפת.

בתורה, כאשר רבקה מנסה לשכנע את יעקב לגנוב את ברכות אביו, עונה יעקב: "הֵן עָשׂוּ אָחִי אִישׁ שָׁעִיר, וְאֶלְכִי אִישׁ חֶלֶק". עשו השעיר הוא האב-טיפוס של האדם הפרוע, הפועל מחוץ למקומות ישוב ועוסק בציד חיות בר. זאת בניגוד לעיסוקים המתורבתים: חקלאות, רעיית צאן וגידול חיות בית. ריבוי השיער של עשו מסמל את אופיו הפרוע, המתנגד לסדר החברתי. יעקב, הרועה יושב האוהלים, הוא איש חלק ללא שיער.

על הנזיר מצווה התורה: "כל ימי נדר נזרו, תער לא יעבור על ראשו... גדל פרע שיער ראשו". מלבד גידול השיער הוא מתנזר מיין (המשקה היומיומי בימי קדם) ואסור לו להיטמא למשפחתו, כלומר אינו עוסק בקבורתם ואינו מתאבל עליהם. הנזיר הוא אדם שלא מן הישוב, לא מעורה בחברה ואינו משתתף בשמחות או באבל. בגלל אופיו הנו-קונפורמיסטי, נתפש מוסד הנזיר כאיום בתקופת התלמוד, בשונה מהמקרא, וחלק מחז"ל ניסו להשחיר את דמותו. ר' אלעזר הקפר אומר (מסכת נזיר): "מה תלמוד לומר (=מה מלמד הפסוק) 'וכפר עליו מאשר חטא על הנפש' וכי באיזו נפש חטא זה? אלא שציער עצמו מן היין. וקל וחומר, ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא, המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה". במסכת סוטה נאמר: "למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה, יזיר עצמו מן היין". לפי זה, נזיר הוא אדם שראה מעשה ניאוף. אנשים שיוצא להם להיות בסיטואציות כאלה, אינם מן הצדיקים שבחברה על פי רוב.

הנזיר המפורסם ביותר הוא שמשון. במקרה שלו, כוחו של השיער הגיע לקיצוניות. שיערו הארוך היה מקור כוח עצום, בלתי-אנושי. לא רק שער, אלא גם מעשיו ואורחות חייו היו פרועים: לקח נשים פלשתיות, התחבר וחי עם הפלשתים, נלחם עם אריה, שרף שדות עם זנבות שועלים בוערים, והרג אלפי פלשתים בחייו ובמותו.

בנוגע לנשים, הניסיון לשלוט בשיערן מגיע לשיא. שיער האישה, אם לא נאסף או כוסה, נתפש כמקור של פיתוי ואיום על הסדר והשליטה הגברית. רוב החברות בעבר והשמרניות בהווה אסרו ואוסרות על נשים ללכת עם שיער

	ר				
א	ש	ק	ח	ש	נ
אֵלֶּיךָ אֱלֹהִים	ב	הַיְּמִינָה הַשְּׂמֹאלִית			
א					

עם יציאת "ודברת בס" לחופשת הפסח, פינתנו שולחת לכם חידה לחג. בציור שלפניכם עליכם למצוא את מרים, אחות משה, הנחבאת בין השיחים כדי להשגיח עליו בעת שוטו בתיבה שעל היאור. מיצאו לפחות 10 הבדלים בין שני הציורים.

חג שמח ובהצלחה! נחמה ויהודה זאצברג

